

**Schoolondersteuningsprofielen
Plein013
2016**

SO De Bodde

Rapport audit

School-Ondersteuningsprofiel IVO

Naam onderwijsvoorziening s(b)o: SO De Bodde

Datum bezoek : 27 november 2015

In opdracht van : Plein013

Rapporteur: drs. Jeroen Schuitert

Sardes, Utrecht

December 2015

Inleiding

Uw school¹ biedt onderwijsondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer een reguliere school voor basisonderwijs tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar bijvoorbeeld een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Zowel voor de s(b)o-school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, samenwerkingsverband po Plein013, regionaal netwerk Passend Onderwijs), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de onderwijsondersteuning en wat mogelijkheden zijn om de onderwijsondersteuning verder aan te passen aan de mogelijk veranderende behoefte van het netwerk van scholen waar het s(b)o toe behoort.

Uw school maakt onderdeel uit van samenwerkingsverband Plein013. Van alle scholen van dit samenwerkingsverband is in najaar 2013 het ondersteuningsprofiel in kaart gebracht. We brengen de profielen nu, in 2015/2016, opnieuw in kaart, op een vergelijkbare manier als in 2013. De inhoud van de rapportage is iets uitgebreid, en wat anders geordend dan de rapportage in 2013. Wij hopen hiermee de informatie nog beter leesbaar aan te bieden, zonder de vergelijkbaarheid met 2013 te verliezen.

Om het schoolprofiel in kaart te brengen verzamelden wij informatie op vijf domeinen:

1. de *diversiteit* van de leerlingenpopulatie van de school
2. de *ruimte voor verschillen* tussen leerlingen, die de manier van onderwijs geven op de school biedt
3. de beschikbaarheid van *extra voorzieningen* bij de school op de volgende vijf 'velden':
 - a. extra handen / omvang van de klassen
 - b. speciale onderwijsmaterialen
 - c. mogelijkheden van de ruimtelijke omgeving
 - d. expertise (teamexpertise en individuele expertise van leerkrachten/medewerkers)
 - e. samenwerking met (zorg)instanties buiten het onderwijs
4. de *borging* van de extra ondersteuning voor leerlingen in de organisatie van het onderwijs
5. de intensiteit en omvang van de *samenwerking* met anderen binnen het samenwerkingsverband Plein013, en in het bredere onderwijsveld

In termen van vraag en aanbod zou het eerste domein, de leerlingenpopulatie, gekarakteriseerd kunnen worden als de vraag. Aan die vraag komt de school tegemoet met haar aanbod, gekarakteriseerd op de domeinen 2 t/m 5.

Wanneer we het eerste domein voor uw school in kaart brengen, hanteren we een indeling die past bij het onderscheid tussen scholen voor wat betreft hun doelgroep: s(b)o-scholen variëren van *doelgroepenschool* voor een smalle doelgroep, tot *integratieve school* voor brede ondersteuning van (leerlingen in) reguliere scholen.

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school', wordt steeds bedoeld 'school of arrangement', waarbij een arrangement kan zijn een s(b)o, een talentklas of een andere vorm van door het swv georganiseerde ondersteuning.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

De doelgroepschool is *aanbodgericht*. De voorziening richt zich op een specifieke doelgroep zoals leerlingen met een lichamelijk beperking, een verstandelijke beperking, langdurig zieken etc.. Kenmerkende uitgangspunten en opvattingen bij een doelgroepenbenadering:

- de doelgroep heeft betrekkelijk uniforme onderwijsbehoeften;
- leren in homogene groepen van leerlingen met de betreffende onderwijsbehoeften heeft de voorkeur;
- de expertise die de doelgroep nodig heeft, vraagt een omgeving van een specialistische voorziening.

De integratieve school is *vraaggestuurd*. De voorzieningen worden in aanvulling op de mogelijkheden van de reguliere scholen ingezet. Er zijn meerdere specialismen binnen deze school beschikbaar en de school is in staat om haar voorzieningen als het ware om de reguliere scholen heen te brengen.

Kenmerkende uitgangspunten bij een integratieve benadering:

- de onderwijsbehoeften van leerlingen worden niet geordend naar medische en/of psychologische kenmerken, maar naar onderwijsbehoeften, ingedeeld op vijf velden;
- leren in heterogene groepen van leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften heeft de voorkeur;
- de inzet van de expertise die sommige leerlingen nodig hebben heeft een meerwaarde ook voor leerlingen die een dergelijke behoefte niet zo specifiek hebben.

Binnen het aanbod van de school heeft het tweede domein een andere status dan de domeinen 3, 4 en 5. De ruimte die de manier van onderwijsgeven biedt voor de verschillende onderwijsbehoeften (domein 2) vormt de basis van de mogelijkheden die de school kan bieden. Bijvoorbeeld inzet van extra voorzieningen (domein 3) voor leerlingen buiten de primaire doelgroep van de school heeft minder zin wanneer de school in haar manier van lesgeven heel beperkt om kan gaan met verschillen. Omdat het tweede domein een belangrijk aspect van het profiel is nemen we een korte toelichting op (zie kader).

Toelichting op de ruimte voor verschillen in de manier van onderwijs bieden

De ruimte die onderwijs biedt aan verschillen tussen leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door het onderwijsconcept van de school. Meer specifiek: door de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit kan worden gezien als een dimensie die loopt van methode-gestuurd naar leerling-gestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode of de vaste benadering als leidraad hanteren. Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept volledig afstemmen op de leerlingen die op dat moment de groep vormen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties (leermogelijkheden)
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

De informatie voor dit school-ondersteuningsprofiel is verzameld door middel van

- een beperkt documentatie-onderzoek (organisatie en kengetallen school)
- een interview met sleutelfiguren uit de school (minimaal de directeur, een intern begeleider, een leerkracht en een ouder) - aanwezig waren: mw. Anja Hulshoff (directeur), dhr. Stephan Gijsman (adjunct directeur), mw. Marjon Derks (IB en afdelingscoördinator), mw. Marielle Nelemans (orthopedagoog), dhr. Rene Vrins (smw vanuit MEE), mw. Sanne de Beer (leerkracht), dhr. Kees Jan Timmermans (ouder en lid MR).
- observaties bij enkele lessen: Fluiters, Smurfen (speciale groep) en Stappers
- een teamgesprek - aanwezig waren: een representatieve vertegenwoordiging van het team.

Het interview en de observaties richtten zich vooral op *de stand van zaken*, op hoe in de praktijk van nu de lessen gegeven worden, en wat de mogelijkheden zijn voor leerlingen die een ongewone ondersteuningsbehoefte hebben.

Het teamgesprek is gevoerd aan de hand van een aantal stellingen en uitspraken. De focus van het gesprek ligt bij de *opvattingen en ambities* van de gespreksdeelnemers als het gaat om het bieden van onderwijs aan leerlingen met een verschillende (ingewikkelde) onderwijsbehoeften.

Het beeld van de stand van zaken (interview en observaties) en de opvattingen en ambities (teamgesprek) vullen elkaar aan.

De profielsamenvatting die hierna volgt geeft een overzicht over alle opbrengsten, samengevat door de rapporteur in een weging ten opzichte van andere scholen van dezelfde schoolsoort. Waar mogelijk is de vergelijking gemaakt met het gemiddelde van Nederlandse scholen zoals die uit statistisch overzicht en onderzoek bekend is. In aanvulling daarop profileren wij de school op basis van onze ervaring met audits op honderden scholen. Vanuit het streven om de betrouwbaarheid van de profilering zo hoog mogelijk te stellen, is de profilering bovendien getoetst aan onderling afstemming tussen de auditoren die de scholen van Plein013 bezochten.

Na de profielsamenvatting staat in de *bijlage 1: opbrengsten interview* de belangrijkste informatie zoals die is aangereikt door de geïnterviewden, aangevuld met informatie uit het dataformulier.

Beide onderdelen, de *profielsamenvatting* en de *opbrengsten interview*, volgen de indeling in de vijf domeinen, zodat u de informatie eenvoudig aan elkaar kunt koppelen.

Wij wijzen er op dat de informatieverzameling veelzijdig en uitgebreid is geweest, maar niet alle informatie van alle leerkrachten betrof, en bovendien beperkt is door het karakter van een momentopname.

Profielsamenvatting: positie van de school, grenzen en groeimogelijkheden

Korte impressie van de school

De school voor speciaal onderwijs De Bodde is in 2005 ontstaan uit een fusie tussen twee scholen voor zeer moeilijk lerenden (ZML) met een SO en een VSO afdeling te Tilburg. De VSO afdeling heeft een eigen gebouw tegenover de SO afdeling. De school heeft een brede regiofunctie en heeft derhalve te maken met acht samenwerkingsverbanden en veel verschillende gemeenten. Op de teldatum 01-10-2015 waren er 96 leerlingen ingeschreven op de SO-afdeling, waarvan 37 Cumi leerlingen. De leerlingenaantallen zijn schommelend. Alle leerlingen hadden in het kader van de leerlinggebonden financiering een cluster 3 indicatie en krijgen nu een toelaatbaarheidsverklaring van onder andere het loket van Plein013 op basis van het onderwijsperspectiefplan (OPP). De leerlingen zijn verdeeld over 9 groepen. De groepsgrootte ligt gemiddeld rond de 10 leerlingen. De spreiding is tussen de 8 en 13 leerlingen per groep. Elke groep heeft de beschikking over een leerkracht en onderwijsassistentie, per groep variërend van meerdere momenten per week tot fulltime. Het aantal kinderen met een zeer laag ontwikkelingsniveau, gecombineerd met extra speciale behoeften neemt toe. Dit heeft ertoe geleid dat de school met drie speciale structuurgroepen is gaan werken en met één onderwijszorggroep. De leerlingen in deze groepen vragen extra ondersteuning, zowel op het gebied van ruimtelijke omgeving, werkwijze als op het gebied van handen in de klas. Dit betekent dat de vijf 'reguliere' groepen minder gebruik kunnen maken van de ondersteuning door de onderwijsassistenten. Volgens de school is het een trend dat het aantal leerlingen met zeer speciale behoeften (vaak kinderen met een laag niveau gecombineerd met een autisme spectrum stoornis), toeneemt. Door de formering van de speciale groepen, is er meer variatie zodat leerlingen sneller op de juiste plaats zitten. De school monitort scherp welke leerling naar welke groep gaat. Tweemaal per jaar is er een groepsbespreking met de vraag: zit elke leerling in de juiste groep met de juiste ondersteuning? Dit kan leiden tot plaatsing in een andere groep. Er wordt bewust veel gebruik gemaakt van stagiaires. De herkomst van de leerlingen is divers: van KDC en basisonderwijs, tot SBO en speciaal onderwijs. Voor alle leerlingen is een TLV aangevraagd in opdracht van onder andere Plein013 met een vastgestelde termijn. Voor de TLV-aanvraag hoeft alleen een OPP ingeleverd te worden en de termijnen van de geldigheid van een TLV verschillen per leerling. Het niveau van leren op de school is laag. Het gemiddelde IQ ligt tussen 35 – 69. Soms worden er ook thuiszitters vanuit SO Keyzer of PI-school Hondsborg met hoger niveau IQ 70-80 geplaatst. Daarnaast zijn er leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd van 15 – 17 maanden. Hiermee is er sprake van veel diversiteit in de ontwikkelingsleeftijd van de leerlingen. De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen is vaak lager dan je op grond van de leeftijd kan verwachten. Ook is er veel sprake van een dysharmonisch ontwikkelingsprofiel. De spreiding is daarmee IQ < 20 – 89. Voor 65% van de leerlingen zijn er in de tijd van de LGF, indicaties afgegeven op basis van bijkomende problematieken zoals bijvoorbeeld stoornissen in het autistisch spectrum, ADHD en hechtingsstoornissen.

De begroting van De Bodde is gebaseerd op 8 groepen, in verband met de klassendeler van 12 leerlingen ($8 \times 12 = 96$). De school werkt echter met 9 groepen en dus komen de ondersteunende voorzieningen onder druk. De school is in overleg met Plein013, gemeenten en het zorgkantoor voor additionele middelen. De schoolmaatschappelijk werker is vanuit MEE gedetacheerd op de school en is in school werkzaam. Hij is goed op de hoogte van de werkwijzen van de verschillende gemeenten en dat is ondersteunend voor de ouders. De ouders zijn namelijk zoekende naar de mogelijkheden voor ondersteuning in verband met de veranderde wetgeving. Het gaat dan om bijvoorbeeld extra voorzieningen, buitenschoolse opvang of PGB.

Domein 1: Diversiteit van de leerlingenpopulatie

Domein 1. Kijkend naar de bevraagde aspecten van *de leerlingenpopulatie* is de populatie van de school

- ☐ sterk homogeen, passend bij het beeld van een *smalle doelgroepschool*
- ☒ matig heterogeen, passend bij het beeld van een *brede doelgroepschool*
- ☐ matig heterogeen met integratieve elementen, passend bij het beeld van een *hybride doelgroepschool*
- ☐ sterk heterogeen, passend bij het beeld van een *integratieve school*

Domein 2: Ruimte voor verschillen

In het volgende schema wordt het onderwijsconcept van SO De Bodde weergegeven in de relatie tussen de mate waarin de (les)methode sturend is en de mate waarin diversiteit van leerlingen opgevangen kan worden.

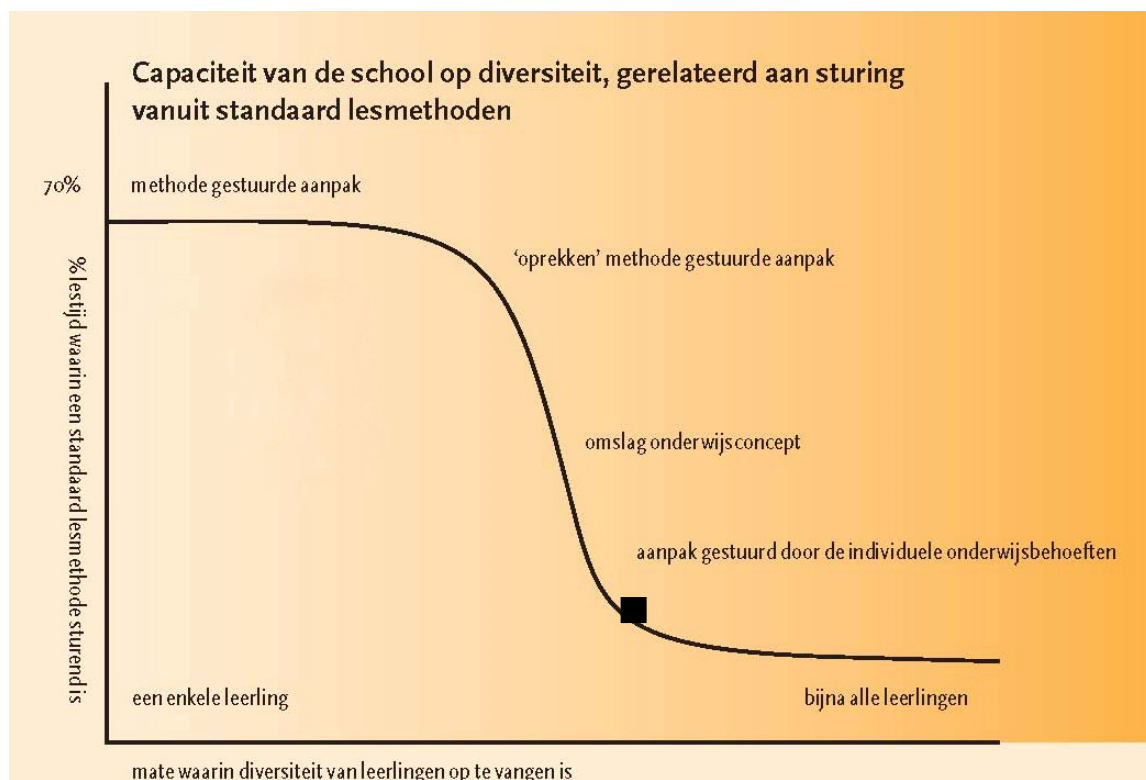
De gebogen lijn geeft van links naar rechts een mogelijk model van de ontwikkeling van een onderwijsconcept, startend bij een strakke hantering van standaardmethoden. Via het oprekken van de methode-gestuurde aanpak toont het model een omslag in de aanpak naar het starten van de lesinhoud bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep.

Let wel: de richting van links naar rechts geeft alleen een wenselijke richting aan wanneer:

- De school meer ruimte wil bieden aan de bestaande diversiteit onder de leerlingen.
- De school leerlingen onderwijs wil kunnen bieden die onderling sterker verschillen in hun onderwijsbehoeften.
- De leerlingenpopulatie van de school door oorzaken van buitenaf steeds meer divers wordt.

Scholen bevinden zich ergens op de gebogen lijn.

SO De Bodde bevindt zich op positie ■

Domein 2. De antwoorden op de vragen over de manier van onderwijzen en het *omgaan met verschillen* geven het beeld van een school die *binnen een groep*

- ☐ eenzelfde vorm van onderwijs biedt aan leerlingen
- ☐ enige extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen
- ☒ veel extra ruimte biedt voor verschillen tussen leerlingen
 - ☒ mede door een duidelijke aanpak, gedragen door het volledige team

Domein 3: De vijf velden van voorzieningen

Domein 3. De school heeft meer dan de fundamentele *voorzieningen* voor wat betreft

- ☒ extra 'handen' in de klas
- ☒ onderwijsmaterialen
- ☒ de ruimtelijke omgeving
- ☒ specialistische expertise
- ☒ contacten met externe relaties

Domein 4: Borging

Domein 4. De borging in de organisatie van de extra ondersteuning voor leerlingen gebeurt

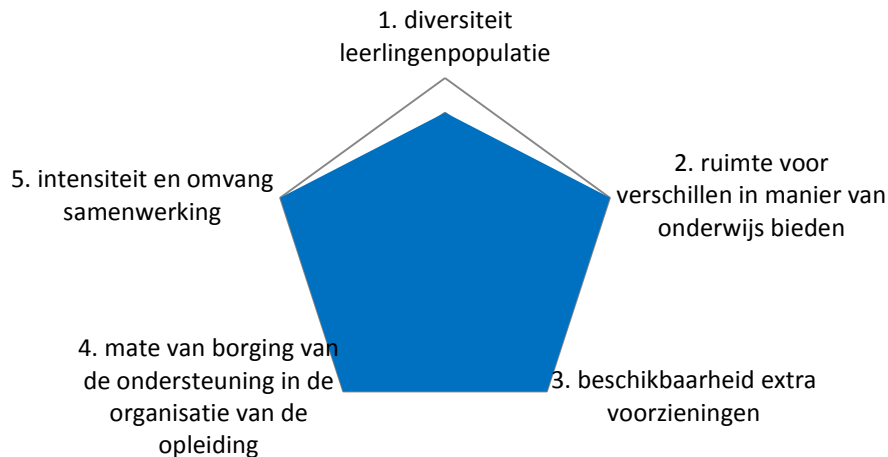
- ☒ op alle gevraagde aspecten overwegend planmatig
- ☐ op de meeste gevraagde aspecten planmatig, op enkele niet
- ☐ op enkele gevraagde aspecten planmatig, op de meeste niet
- ☐ op geen enkele van de gevraagde aspecten planmatig

Domein 5: Samenwerking binnen het onderwijs

Domein 5. De samenwerking met onderwijspartners binnen en buiten Plein013 is

- ☒ intensief, in een stevig netwerk met veel partners
- ☐ intensief met enkele partners, beperkt met andere
- ☐ matig intensief met enkele partners, beperkt met andere
- ☐ beperkt

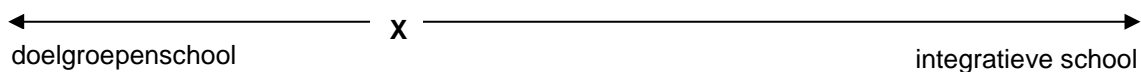
Het ondersteuningsprofiel in één oogopslag

Er zijn verbanden tussen de vijf onderdelen van het ondersteuningsprofiel. De diversiteit van de leerlingenpopulatie (1) zegt iets over de noodzaak van omgaan met verschillen (2). De effectiviteit van extra voorzieningen (3) hangt samen met het onderwijsconcept (2). Enzovoort.

Elk van de vijf onderdelen van het profiel is weergegeven op een vijfpuntschaal in een van de punten van bovenstaande vijfhoek: van beperkt (dicht bij het centrum van de vijfhoek) tot ruim (aan de buitenrand van de vijfhoek). Deze visualisatie is bedoeld als 'radar' voor opvallende kenmerken van het profiel; er is geen 'wenselijke' vorm.

Geschetst op een continuüm tussen doelgroepschool en integratieve school kan de positie SO De Bodde als volgt geplaatst worden:

Gekenmerkt naar prototypes voor ondersteuningsprofielen in het regulier onderwijs is SO De Bodde het best te typeren als volgt:

	Netwerkschool	Smalle ondersteunings-school	Brede ondersteunings-school	Inclusieve school
Onderwijsconcept				x
<i>Onderwijsvoorzieningen:</i>				
1. Handen in de klas				x
2. Materialen				x
3. Ruimtelijke omgeving				x
4. Expertise				x
5. Relaties				x

Dit profiel geeft een beeld van de situatie op basis van documenten, het interview, de waarnemingen tijdens de observaties, en de informatie die bij het teamgesprek naar boven kwam.

Een korte toelichting, per domein, op de plaatsing in de grafiek vullen wij voor domein 2 tot en met 5 aan met een suggestie voor verdere ontwikkeling, voor *het geval dat* verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is. Dit laatste zeggen wij met nadruk, wij hebben geen opvatting over die wenselijkheid.

1. Over de diversiteit van de leerlingenpopulatie.
Hierbij kijken wij naar een combinatie van achtergrondkenmerken van leerlingen, en kenmerken van leren en gedrag.

Toelichting op de profilering:

De pedagogische opvoedkundige mogelijkheden van de gezinnen lopen sterk uiteen. Ook zijn er grote verschillen in het opleidingsniveau van de ouders. De sociaal economische status van de gezinnen is divers, maar is wel een dwarsdoorsnede van de samenleving. Er zijn grote verschillen in de culturele achtergrond van de leerlingen. Ongeveer 30% van de leerlingen is van allochtone afkomst, verdeeld over 21 nationaliteiten. Er zijn 37 Cumi leerlingen en dat is ruim 38% van de totale leerlingenpopulatie. Landelijk is het gemiddelde 12,8%. Het niveau van leren op de school is laag. Het gemiddelde IQ ligt tussen 35 – 69. De spreiding is IQ < 20 – 89. Hiermee is er sprake van veel diversiteit in de ontwikkelingsleeftijd van de leerlingen. De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen is vaak lager dan je op grond van de leeftijd kan verwachten. Ook is er veel sprake van een dysharmonisch ontwikkelingsprofiel. Er zijn leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd van 15 – 17 maanden in de onderwijszorggroep. Dergelijke leerlingen waren voorheen geplaatst in de kinderdagcentra (ODC), maar door het loslaten van de ondergrens voor onderwijs kunnen deze leerlingen nu ook op het ZML-onderwijs worden ingeschreven als ouders daarvoor kiezen en als het in het belang is van de leerling en er mogelijkheden zijn van 'schoolse' ontwikkeling. Er zijn ook leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd van 7 – 8 jaar, vaak afkomstig van BAO, SBO of voorheen cluster 4 onderwijs. De aard van de gedragsproblemen ligt verspreid en er is sprake van toename van de gedragsproblemen. De doelgroep wordt meer heterogeen en

complexer. Dit vraagt een intensievere begeleiding en ondersteuning. De school reageert daarop door vier speciale groepen te formeren. Hiervoor zijn de middelen eigenlijk niet toereikend. Men lost dit op door de onderwijsassistentie deels weg te halen bij de 'reguliere' groepen en door de inzet van stagiaires. De consequentie is dat de reguliere ZML-groepen groter worden en minder ondersteuning krijgen dan nodig is. Onderwijskundig heeft dit nadelige gevolgen.

2. Over de ruimte voor verschillen binnen het onderwijsconcept.

Dit gaat over de manier van lesgeven in de groep. Belangrijk zijn onder meer de wijze waarop de les is ingericht, de diversiteit in het lesmateriaal, en de mate van dialoog of interactie tussen leerkracht en leerling, en tussen leerlingen onderling.

Toelichting op de profilering:

Voor de leerlingen met een laag ontwikkelingsniveau worden de Plancius-leerlijnen gebruikt. De school bepaalt per leerling het ontwikkelingsperspectief en beschrijft dit in een plan (OPP). Gezien dat perspectief krijgt de leerling een passend aanbod op basis van: didactische doelen, doelen op het gebied van fysiek en sociaal-emotioneel functioneren, leervaardigheden en tussendoelen voor onder andere werkhouding, zelfredzaamheid en algemeen functioneren. Hiervoor werkt de school met vijf perspectief bepalende leerlijnen, die op hun beurt gebaseerd zijn op vier ontwikkelingsperspectieven na de VSO-periode:

- leerroute 3 Uitstroom naar arbeid (wel of niet begeleid)
- leerroute 4 Uitstroom naar arbeidsgerichte dagbesteding
- leerroute 5 Uitstroom naar activiteitgerichte dagbesteding
- leerroute 6 Uitstroom naar belevingsgerichte dagbesteding

De basis hiervoor zijn de vier CED-leerlijnen: mondelinge taal, schriftelijke taal, rekenen (Parwo), leren-leren en sociaal-emotionele ontwikkeling. De school heeft deze leerlijnen kritisch bekeken en aangepast, waardoor het min of meer 'Bodde-leerlijnen' zijn geworden. Er zijn weinig extra ruimtes buiten de klas, maar binnen de mogelijkheden wordt er regelmatig gebruik van gemaakt om leerlingen extra aandacht buiten de groep te geven. Er worden homogene subgroepen geformeerd bij het groepsdoorbrekend lezen. De individuele aandacht voor leerlingen is vooral geïntegreerd in de groepsaanpak. Er is ruimte voor het realiseren van een balans in inspanning en ontspanning. De school hanteert een achtervangsysteem in het geval van moeilijk hanteerbaar gedrag van leerlingen. De onderwijsbehoeften van de leerlingen spelen steeds meer een rol bij de groepssamenstellingen. Men werkt voor wat betreft specifieke doelgroepen met maatwerktrajecten. Op dit moment heeft de school drie 'speciale' groepen voor leerlingen met stoornissen in het autisme spectrum (ASS). Deze leerlingen vragen een volledig op hun behoeften ingericht lokaal, met materialen voor een prikkelarme leeromgeving en een individuele benadering. Deze groepen hebben standaard een dubbele bezetting met tevens een stagiaire. Daarnaast is er één onderwijszorggroep voor leerlingen met een laag niveau met een uitstroomperspectief naar belevingsgerichte dagbesteding (leerroute 6). Deze leerlingen hebben de beschikking over een aangepast lokaal met een sensorische ruimte voor bewegingsdrang + een stilte ruimte. Ook deze groep heeft standaard een dubbele bezetting met tevens een stagiaire. Het schoolteam brengt structuur aan in dagschema met picto's en opdrachten om maximale voorspelbaarheid te realiseren. Men gebruikt daarvoor in de speciale groepen onder andere de TEACCH methode (**T**reatment and **E**ducation of **A**utistic and related **C**ommunication handicapped **C**hildren) en een systeem voor communicatie: de PECS-boekjes (**P**icture **E**xchange **C**ommunication **S**ystem). Ook in de vijf andere groepen op de school zijn er leerlingen met ASS geplaatst, maar deze leerlingen kunnen functioneren in een setting van een 'reguliere' ZML-groep. De school werkt met een multidisciplinair zorgteam. Teamleren is aan de orde middels collegiale consultatie, intervisie en werkgroepen. De leerkrachten komen alle leerlingen tegen en

kennen de geldende afspraken rond benadering en aanpak. Er is een groot vangnet voor incidenten en calamiteiten. De teamaanpak is zichtbaar in de gedeelde visie over het omgaan met de leerlingen, gedragsregels, inrichting van de school en lokalen. De visie is voortdurend onderwerp van gesprek.

Als verdere ontwikkeling op dit domein wenselijk is:

De aanbiedingsvormen blijven een ontwikkelpunt in het kader van professionalisering voor alle leerkrachten. In het team wordt dit thema regelmatig besproken.

Een mogelijk ontwikkelpunt is om standaard in te bouwen ouders te vragen wat ze willen en wat het kind aangereikt moet krijgen, ook bij de ouders die minder kritisch of betrokken zijn. De grenzen en mogelijkheden van de school moeten dan bespreekbaar worden gemaakt.

Het schoolteam heeft een slag gemaakt van activiteitgericht onderwijs naar doelgericht onderwijs. Men kan zich nog verder ontwikkelen in de hantering van het opbrengstgericht werken en het doelgericht werken. Dit komt ten goede aan een passend aanbod voor elke leerling, waarbij werkelijk het maximale uit elke leerling wordt gehaald.

Binnen de school is er een trend zichtbaar om de leerling zelf actief te maken, zelf te laten ontdekken en zelf te laten beoordelen/reflecteren. Het team kan dit verder uitbouwen richting een meer gedifferentieerd aanbod van groepsleren, zoals samenwerkend leren en coöperatieve werkvormen.

De school heeft het initiatief genomen voor het realiseren van parelklassen in het basisonderwijs. Het risico dat een parelklas geïsoleerd kan raken van het ZML lijkt helaas uitgekomen. De school kan onderzoeken, samen met Plein013 en de Kracht van Speciaal, in welke mate de parelklassen een succes zijn en waar winst te behalen valt, met name op het gebied van verspreiding van expertise en de rol van consultants en De Bodde daarbij.

3. Over de beschikbaarheid van extra voorzieningen.

Extra voorzieningen zijn: extra 'handen' in de klas (of klassenverkleining), extra onderwijsmaterialen, extra mogelijkheden in de ruimtelijke omgeving, specialistische expertise, en samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

- De school heeft kleine klassen (gemiddeld 12 leerlingen per klas), structureel meer dan 7 uur extra handen per klas per week.
- Op school zijn er specifieke (onderwijs)materialen beschikbaar voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften voor didactische kenmerken (alternatieve methodes, nl. TEACCH, Plancius en CED leerlijnen, Leespraat; Parwo; motoriekkist, picto's, tempoaanpassingen in Veilig stap voor stap, verzwaringsvestjes; tangles; zitbal; sensorisch materiaal; sensorisch dieet) en pedagogische/psychologische kenmerken (Leefstijl (met aanpassingen), gedragsregels, sensorische activiteiten; inzet timetimers, beloningssystemen)
- Voor de ruimtelijke omgeving heeft de school extra ruimtes voor didactische begeleiding (handenarbeidlokaal/atelier, een keuken, een schooltuin, een dierenverblijf), extra ruimtes voor bewegingsbehoeften (rolstoeltoegankelijkheid, speel-/gymlokaal, een speelplein met extra kwaliteit) en extra ruimtes voor verzorging/rust (verzorgingsruimte, watergewinningsbad, therapieruimte, rustruimte, time-out ruimte, stiltehoekje).
- Specialistische expertise op hbo/vwo-niveau is aanwezig voor cognitieve beperkingen, motorische beperkingen, ASS, AD(H)D, angst- en hechtingsstoornissen, gedragsproblemen, Buiten de school is expertise snel toegankelijk.

- De school werkt regelmatig tot vaak samen met de SMW, GGD, MEE, KDC, gemeentelijke ketenzorg, zorginstellingen, AMO.
4. Borging van de ondersteuning in de organisatie van de school.
Van stevige borging is sprake wanneer er beleid, leerlingvolgsystemen, procedures en afspraken zijn, die voor alle betrokkenen helder zijn en door alle teamleden worden toegepast. Een heldere, consistent toegepaste taakverdeling is onderdeel van de borging.

Toelichting op de profilering:

Eenmaal in de twee weken komt het zorgteam bijeen. Het zorgtraject met leerlingenbesprekingen verloopt in een vierjarig traject. In het eerste en derde jaar spreekt de school van een regulier traject. In het tweede jaar is er een leerlingenbespreking kort traject en in het vierde jaar is er een leerlingenbespreking lang traject. Het OPP wordt dan in een breder verband met de ouders besproken. Elk half jaar vindt er een tussenevaluatie van het OPP plaats met de ouders. Twee maal per jaar vinden groepsbesprekingen plaats waarbij de groepsplannen worden besproken en geëvalueerd/bijgesteld. Daarnaast worden de leerlingen ook doorgesproken. Elke groep wordt twee keer per jaar bezocht in het kader van klassenconsultaties. De IB-er volgt de ontwikkeling van de leerling in brede zin, mede in verband met de overgang naar een andere groep. De IB-er organiseert en coördineert de ondersteuning van de leerkracht binnen de zorgstructuur en is de contactpersoon in geval van leerlingenproblemen. Mogelijke acties zijn bijvoorbeeld het beleggen van een leerlingenbespreking voor probleemverheldering, of bijstellen van het OPP. Ook kunnen leden van het zorgteam worden ingeschakeld voor nader onderzoek, planopstelling en begeleiding. Het interne zorgteam kan bepaalde zorgvragen opschalen door deze in te brengen bij het ZA(B)T op zowel school- als gemeentelijk niveau. Dit komt zeer sporadisch voor en is een verlengstuk wanneer de zorg binnen school niet toereikend is. Daarnaast vervult de IB-er in nauwe samenwerking met de orthopedagoog en de afdelingscoördinator de rol van begeleider en ondersteuner van teamleden rond de inhoudelijke toegevoegde kwaliteit en fungeert hij/zij als coach rond de ondersteuning van leerlingen. In dat verband worden klassenconsultaties gedaan met kijkwijzers. Ook wordt bijgedragen aan de leerlijnontwikkeling en het vormgeven van het planmatig handelen (HGW). De IB-er onderhoudt contacten met ouders en zorginstellingen.

5. Over de intensiteit en omvang van de samenwerking.
Gekeken wordt naar de mate waarin de begeleiding van de leerling binnen het onderwijs wordt afgestemd met die van de verschillende partners buiten het onderwijs.

Toelichting op de profilering:

Er is weinig contact meer met de basisscholen door het wegvallen van de AB en de regie van Plein013 op de parelklassen. De Bodde is daardoor uit beeld geraakt. Kracht van Speciaal biedt in samenwerking met De Bodde aan het regulier onderwijs een cursus aan voor leerkrachten met een ZML-leerling in de klas. De Bodde wil graag de contacten/bemoeienis aanhalen, omdat deze leerlingen toch overwegend zijn aangewezen op het VSO-ZML van de Bodde na de basisschool periode. Dan is het dus van belang dat het regulier onderwijs kennis heeft van de gebruikte leerlijnen en uitstroomperspectieven. Binnen Biezonderwijs is er veel contact tussen de directeuren en soms ook tussen de teams, met veel netwerken en werkgroepen. De AB vanuit De Bodde functioneerde voorheen als een brug tussen het BAO/SBO en ZML. De AB-ers zitten nu bij de Kracht van Speciaal en hebben een brede taakopdracht. Plein013 zet consultants in, maar er is maar één consultant met een ZML-achtergrond. Deze persoon heeft geen contact met De Bodde en dat is jammer omdat De Bodde zich ook steeds verder ontwikkelt en deze expertise dus niet verder komt in het samenwerkingsverband. De Bodde heeft ook een consultant

toegewezen gekregen en deze helpt bij het omzetten van de IHP's naar OPP's. Met het ODC zijn geen rechtstreekse contacten over het onderwijsaanbod, maar er is wel regelmatig overleg over kinderen die vanuit het ODC toe zijn aan een schoolplaatsing waarbij dan een warme overdracht plaatsvindt. De psycholoog van de VSO afdeling heeft ervaring in het ODC en geeft desgevraagd advies. In verband met verwijzingen is er contact met SBO's, SO De Keyzer, PI-school De Hondsborg, de ODC's en de Mytelschool.

Samenvatting opvattingen en ambities van het team gericht op het omgaan met leerlingen die een speciale ondersteuningsbehoefte hebben:

Er is een teamgesprek gevoerd aan de hand van stellingen. Deze zijn bewust ambigu geformuleerd om de discussie op te roepen. Collega's hebben op persoonlijke titel hun mening gegeven en deze uitlatingen hoeven niet automatisch overeen te stemmen met het schoolbeleid. In het volgende overzicht is de weging van de argumenten op basis van consensus door de aanwezige collega's weergegeven.

Rangorde	Team SO De Bodde
<p>sterk argument of belangrijk</p> <p>zwak argument of minder belangrijk</p>	6 Liever klassenverkleining dan extra handen.
	9 Liever arrangementen op aparte leslocaties, dan arrangementen in de reguliere klas.
	5 De veiligheid in de groep wordt in hoge mate bepaald door leerkrachtvaardigheden.
	10 Hoe homogener de groep, des te beter de leerprestaties.
	1 De reistijd voor een leerling mag niet meer zijn dan een half uur heen en een half uur terug
	2 Ik merk niet zoveel van Passend Onderwijs.
	12 Aanmelding is een ding: een leerling kan de school veel geld gaan kosten.
	4 Door Passend Onderwijs krijgt de 'gewone' leerling te weinig aandacht.
	8 Ouders hebben geen verstand van onderwijs en daarom kan de school beter bepalen wat een passend onderwijsaanbod is.
	11 Dankzij Passend Onderwijs worden leerkrachten nog deskundiger.
	7 Door de methodesturing in het onderwijs creëren wij 'buitenbeentjes'.
	3 Veel 'zorg' leerlingen op een school schrikt ouders af – dat is geen goede PR.

Het team is van mening dat één leerling minder een groot verschil kan maken in een klein lokaal. Dit geldt vooral voor de speciale groepen. In de reguliere groepen is het werken in subgroepjes beter mogelijk, maar daarvoor heb je eigenlijk extra handen nodig. Per groep ligt dit dus verschillend. Met arrangementen op een speciale locatie heb je alle deskundigheid en disciplines bij elkaar voor een passend aanbod en voor voldoende veiligheid. Leerlingen die tussentijds instromen uit het regulier onderwijs zijn vaak gefrustreerd. Veiligheid zit vaak in kindfactoren, maar ook in de groepssamenstelling, de combinatie van de leerkracht en onderwijsassistent en in leerkrachtvaardigheden. Deze leerkrachtvaardigheden hebben ook te maken met de persoonlijkheid van de leerkracht. Het op ontwikkelingsniveau homogeen groeperen van leerlingen maakt het voor de leerkracht makkelijker om de gewenste leerprestaties te behalen. De speciale groepen zijn homogener samengesteld op basis van de noodzakelijke aanpak. De gewenste voorwaarden voor deze leerlingen zijn niet te organiseren in een heterogene setting. Het leerlingenvervoer is een bron van onrust, want er gebeurt veel in de taxi's omdat er geen begeleiding is. De leerlingen maken lange dagen, maar de juiste plek met een leeromgeving die volledig is toegerust voor de behoeften van de leerlingen is ook

wat waard. Het team merkt dat er sprake is van verdichting van de problematiek en dat de school verandert naar een zeer speciale voorziening. De systematiek van de TLV's kost veel administratieve tijd. De financiële prikkel zit in het systeem waarvoor is gekozen. De gevolgen daarvan gelden minder voor De Bodde, maar wel voor het BAO. Het team vindt de rol van de ouders heel belangrijk en betreft de ouders veelvuldig bij allerlei keuzes. De verwachtingen kunnen uiteenlopen en de mate van betrokkenheid van de ouders kan ook verschillen.

Bijlage 1: Opbrengsten interview

Domein 1: de diversiteit van de leerlingenpopulatie:

Kenmerken van de doelgroep:

Aard van de beperkingen:

Het niveau van leren op de school is laag. Het gemiddelde IQ ligt tussen 35 – 69. Soms worden er ook thuiszitters vanuit SO Keyzer of PI-school Hondsborg met hoger niveau IQ 70-80 geplaatst. Deze leerlingen profiteren van de aanpak en het aanbod van De Bodde en kunnen wel weer tot ontwikkeling komen, maar als gevolg van hun complexe bijkomende problematiek kunnen zij hun cognitieve mogelijkheden niet waarmaken. Daarnaast zijn er leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd van 15 – 17 maanden.

Hiermee is er sprake van veel diversiteit in de ontwikkelingsleeftijd van de leerlingen. De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen is vaak lager dan je op grond van de leeftijd kan verwachten. Ook is er veel sprake van een dysharmonisch ontwikkelingsprofiel. De spreiding is daarmee IQ < 20 – 89. Voor 65% van de leerlingen zijn er in de tijd van de LGF indicaties afgegeven op basis van bijkomende problematieken zoals bijvoorbeeld stoornissen in het autistisch spectrum, ADHD, epilepsie en hechtingsstoornissen.

Typerende onderwijsbehoeften:

De leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd van 15 – 17 maanden worden geplaatst in de onderwijszorggroep. Deze groep heeft de beschikking over een aangepast lokaal met sensorische ruimte (bewegingsdrang) + stilte ruimte. Dergelijke leerlingen waren voorheen geplaatst in de kinderdagcentra (ODC), maar door het loslaten van de ondergrens voor onderwijs kunnen deze leerlingen nu ook op het ZML-onderwijs worden ingeschreven als ouders daarvoor kiezen en als het in het belang is van de leerling en er mogelijkheden zijn van 'schoolse' ontwikkeling. Er zijn ook leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd van 7 – 8 jaar, vaak afkomstig van BAO, SBO of cluster 4 onderwijs. Deze leerlingen worden onder andere geplaatst op grond van het speciale pedagogische klimaat op het ZML-onderwijs en/of in verband met overvraging. De schoolleiding signaleert een toenemende trend van verdichting van problematiek. Niet alleen de onderwijsbehoeften op intelligentie spelen een rol, maar in toenemende mate ook bijkomende problematiek. Grote aantallen leerlingen (50% – 75%) hebben dus speciale behoeften rond gedrag. Ongeveer 10% van de leerlingen heeft heftige externaliserende gedragsproblemen met verbaal en fysiek geweld. De speciale behoeften rond gedrag hebben vooral betrekking op begrenzing van het gedrag (structureren van gedrag), stimulering tot activiteit (een kleinere groep, vaak met een laag ontwikkelingsniveau), inzicht in gedrag (leerlingen hebben weinig gevoel voor sociale omgang en hebben behoefte aan begeleiding daarbij).

Instroomprofielen op grond van intelligentie/ontwikkelingsleeftijd:

Voor alle leerlingen is een TLV aangevraagd in opdracht van onder andere Plein013 met een vastgestelde termijn. Voor de TLV aanvraag hoeft alleen een OPP ingeleverd te worden. Termijnen van de geldigheid van een TLV verschillen per leerling. Dit zorgt voor de noodzaak

om een planning te maken van verlenging/aanpassingstermijn van de TLV. De school constateert een toename van leerlingen met een laag ontwikkelingsniveau. Deze leerlingen volgen leerroute 5 – 6, met een uitstroomperspectief naar belevingsgerichte dagbesteding

Instroom	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Vanuit huis			0	1
ODC			6	5
Basisonderwijs			2	1
SBO			5	6
SO cat 1 (L = Laag)				
• PI			1	1
• Mytyschool			0	1
• Cluster 4			2	5
• Cluster 2			1	1
• DVI			1	1
• ZML			2	2
Anders, buitenland			1	1
Uitstroom	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
Terugplaatsingen bao (Pareldas)			2	1
Praktijkonderwijs			1	1
VSO cat. 1 (L)			10	20
VSO cat. 3 (H)			3	6
Buitenland			0	2
Verwijzingen	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
verwijzingen sbo ³			2	2
verwijzingen so ⁴ cat 1			2	2

³ sbo= speciaal basisonderwijs

⁴ so=speciaal onderwijs

De leerlingen op de school verschillen in hun achtergrond v.w.b.:

- *opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische achtergrond:*

- ☐ weinig, het opleidingsniveau en de sociaaleconomische achtergrond is over het algemeen
- ☐ laag
- ☐ gemiddeld
- ☐ hoog
- ☒ matig
- ☐ sterk

Toelichting

De pedagogische opvoedkundige mogelijkheden van de gezinnen lopen sterk uiteen. Ook zijn er grote verschillen in het opleidingsniveau van de ouders. De sociaal economische status van de gezinnen is divers, maar is wel een dwarsdoorsnede van de samenleving.

- *thuis taal:*

- ☐ weinig
- ☒ matig
- ☐ sterk

Toelichting

Overwegend is de Nederlandse taal de thuistaal, maar door de vele nationaliteiten worden er ook andere talen gesproken in de gezinnen.

- *culturele achtergrond*

- ☐ weinig
- ☐ matig
- ☒ sterk

Toelichting

Er zijn grote verschillen in de culturele achtergrond van de leerlingen. Ongeveer 30% van de leerlingen is van allochtone afkomst, verdeeld over 21 nationaliteiten. Er zijn 37 Cumi leerlingen en dat is ruim 38% van de totale leerlingenpopulatie. Landelijk is het gemiddelde 12,8%.

De leerlingen op de school verschillen v.w.b. ⁵:

- *niveau van leren*

- ☐ weinig
- ☐ matig
- ☒ sterk

Toelichting

⁵ Om voor het overzicht over het samenwerkingsverband maximale vergelijkbaarheid tussen scholen te bereiken zijn vragen opgenomen die niet voor elke s(b)o-school van toepassing zullen zijn. In dat geval beperkt het antwoord zich tot *n.v.t. gezien de doelgroep*

Het niveau van leren op de school is laag. Het gemiddelde IQ ligt tussen 35 – 69. De spreiding is IQ < 20 – 89. Hiermee is er sprake van veel diversiteit in de ontwikkelingsleeftijd van de leerlingen. De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen is vaak lager dan je op grond van de leeftijd kan verwachten. Ook is er veel sprake van een dysharmonisch ontwikkelingsprofiel. Er zijn leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd van 15 – 17 maanden in de onderwijzorggroep. Dergelijke leerlingen waren voorheen geplaatst in de kinderdagcentra (ODC), maar door het loslaten van de ondergrens voor onderwijs kunnen deze leerlingen nu ook op het ZML-onderwijs worden ingeschreven als ouders daarvoor kiezen en als het in het belang is van de leerling en er mogelijkheden zijn van 'schoolse' ontwikkeling. Er zijn ook leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd van 7 – 8 jaar, vaak afkomstig van BAO, SBO of voorheen cluster 4 onderwijs.

- *leerstijlen*

☐	weinig
☐	matig
☒	sterk

Toelichting

De leerlingen hebben verschillen in hun leerstijlen. Over het algemeen is er sprake van een vertraagd verwerken van de leerstof. Vaak is een visueel aanbod de sterkste ingang, soms ondersteund met gebaren. Andere kenmerken zijn de ervaringsgerichtheid (het doen), een laag tempo van aanbieding en veel herhalen binnen verschillende contexten. De school constateert een toename van leerlingen met een laag ontwikkelingsniveau.

Hoeveel leerlingen hebben

- *speciale behoeften in het verwerken van informatie*

☐	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☒	veel (meer dan 40%)

Toelichting

Door de spreiding in de ontwikkelingsniveaus zijn er ook veel verschillen in de verwerking van informatie. Kenmerkend zijn de ervaringsgerichtheid (het doen), een laag tempo van aanbieding en veel herhalen binnen verschillende contexten. Voor de leerlingen met een laag ontwikkelingsniveau geldt veel meer ervarings- en belevingsgerichte activiteiten, algemeen dagelijkse handelingen en het hanteren van een communicatiesysteem.

- *speciale behoeften in het gedrag, in de omgang (begrenzing van het gedrag, stimulering tot activiteit, begrip van de sociale omgang)*

☐	weinig (minder dan 20 %)
☐	een matig aantal (20 tot 40 %)
☒	veel (meer dan 40 %)

Toelichting

De aard van de gedragsproblemen ligt verspreid en er is sprake van toename van de gedragsproblemen. De doelgroep wordt meer heterogeen en complexer. Dit vraagt een intensievere begeleiding en ondersteuning. De school reageert daarop door vier speciale groepen te formeren. Hiervoor zijn de middelen eigenlijk niet toereikend. Men lost dit op door de onderwijsassistentie deels weg te halen bij de 'reguliere' groepen en door de inzet van stagiaires. De consequentie is dat de reguliere ZML-groepen groter worden en minder ondersteuning krijgen dan nodig is. Onderwijskundig heeft dit nadelige gevolgen.

Domein 2: de ruimte die de manier van lesgeven biedt voor speciale ondersteuningsbehoeften,

Welke methodes worden binnen deze school gebruikt?

Taal: Taal veilig stap voor stap

Rekenen: PARWO, Piramide

Lezen: Leespraat, Estafette, Speurneus en dergelijke

Overige vakken: Sociaal-emotionele ontwikkeling Leefstijl

Wordt er gewerkt met leerlijnen (bv. CED-leerlijnen)? Hoe is de verbinding met methodes?

Voor de leerlingen met een laag ontwikkelingsniveau worden de Plancius-leerlijnen gebruikt. Voor alle andere leerlingen worden de schoolspecifiek gemaakte CED-leerlijnen gebruikt. De school bepaalt per leerling het ontwikkelingsperspectief en beschrijft dit in een plan (OPP). Gezien dat perspectief krijgt de leerling een passend aanbod op basis van: didactische doelen, doelen op het gebied van fysiek en sociaal-emotioneel functioneren, leervaardigheden en tussendoelen voor onder andere werkhouding, zelfredzaamheid en algemeen functioneren. Hiervoor werkt de school met vijf perspectief bepalende leerlijnen, die op hun beurt gebaseerd zijn op vier ontwikkelingsperspectieven na de VSO-periode:

- leerroute 3 Uitstroom naar arbeid (wel of niet begeleid)
- leerroute 4 Uitstroom naar arbeidsgerichte dagbesteding
- leerroute 5 Uitstroom naar activiteitgerichte dagbesteding
- leerroute 6 Uitstroom naar beleavingsgerichte dagbesteding

De basis hiervoor zijn Parwo voor rekenen en de vier CED-leerlijnen: mondelinge taal, schriftelijke taal, leren-leren en sociaal-emotionele ontwikkeling. De school heeft deze leerlijnen kritisch bekeken en aangepast, waardoor het min of meer 'Bodde-leerlijnen' zijn geworden.

Zijn de eindtermen voor alle leerlingen van toepassing? In welke mate wordt afgeweken?

De eindtermen zijn niet van toepassing. Het OPP is op dit moment nog een word-document. Het HP wordt nu omgezet naar de OPP structuur. Dit betekent een omslag van de kindkenmerken naar de ondersteuningsbehoeften van de leerling.

Tijdens het interview is gevraagd de manier van lesgeven te plaatsen op een aantal dimensies.

Karakteriseer het onderwijs op de school op de onderstaande dimensies. Een '1' betekent sterk in de richting van de eerste pool en een '4' sterk in de richting van het tweede uiterste.

	1	2	3	4	
overdragen van kennis	☐	☒	☐	☐	zelf ontdekken
kennis verwerven	☒	☒	☐	☐	werken met kennis
klassikaal leren	☐	☐	☒	☒	individueel en groepjes-leren
sturing van het leren door de leerkracht	☐	☒	☐	☐	leerlingen sturen eigen leren
alle leerlingen op basisniveau brengen	☐	☐	☐	☒	het maximale uit elke leerling halen
leerstof bepaalt leerweg	☐	☐	☐	☒	beginsituatie leerling bepaalt leerweg
nadruk op gestructureerde opdrachten	☐	☒	☐	☐	nadruk op vrije opdrachten
gelijke normering prestaties	☐	☐	☐	☒	beoordeling t.o.v. eerdere eigen prestaties
beoordeling door leerkracht	☐	☒	☐	☐	zelfbeoordeling door leerling
evaluatie onderwijs door leerkracht	☐	☒	☐	☐	evaluatie samen met leerlingen

Toelichting

De school heeft in de afgelopen jaren een slag gemaakt van activiteitgericht onderwijs naar doelgericht onderwijs. De schoolleiding signaleert een groeiende tendens naar het meer de leerlingen actief maken in het leerproces, met zelf ontdekken en zelf beoordelen. Een voorbeeld hiervan is het rekenonderwijs middels PARWO (passend aanbod reken- en wiskunde onderwijs). De insteek is hier ervaringsgericht onderwijs en probleemgestuurd onderwijs. Niet alle leerlingen hebben die onderzoeksprikkel en moeten daarvoor worden gestimuleerd. Om kennis te kunnen toepassen hebben de leerlingen basiskennis nodig. Dit moet worden aangereikt, zoals op het gebied van taal en communicatie. Veel leervoorwaarden moeten worden ingetraind. Het inzicht en begrip hebben heeft de nadruk, zoals bij de zelfredzaamheid. Naast individueel leren is er ook ruimte voor klassikaal leren. Tijdens het klassikaal leren is er ruimte voor de verschillende niveaus die binnen een klas zijn. Soms wordt er in homogene subgroepen gewerkt (lezen). Daarnaast zijn er nog klassikale activiteiten als kringgesprek, gezamenlijk eten en dergelijke. Afhankelijk van de mogelijkheden van de leerlingen, zoals de leerlingen in de hogere niveaugroepen, wordt gebruik gemaakt van coöperatieve werkvormen verweven in diverse vakgebieden. Leerlingen zijn beperkt in staat om aan te geven wat ze willen leren. De leerkrachten vullen dit zo vraaggestuurd mogelijk in op basis van de behoeften van de individuele leerling. Hierbij is men erop gericht het maximale uit elke leerling te halen en is daarin ambitieus, rekening houdend met het OPP. De beginsituatie van de leerling is dus bepalend voor de leerweg. Overwegend wordt er daarbij gebruik gemaakt van gestructureerde opdrachten, alhoewel dit maatwerk is en per leerling en per groep kan verschillen, zoals bij ervaringsgerichte activiteiten. Over het algemeen beoordeelt de leerkracht de leervorderingen, alhoewel bij leren-leren de zelfreflectie door de leerling een doel is. Het is namelijk een onderdeel van de leerlijn. De mate waarin leerlingen daartoe in staat zijn verschilt echter sterk, want het is leeftijd en niveauafhankelijk. De Cito vaardigheidsscores worden als referentie gebruikt om de leerling te positioneren en de groei te bepalen. De evaluatie geschiedt op basis van de leervorderingen van individuele leerlingen. Door middel van klassenconsultaties met kijkwijzers, groepsbesprekingen, evaluaties van handelingsplannen wordt het onderwijs in bredere zin geëvalueerd. Leerlingen worden periodiek bevraagd via een enquête op het gebied van veiligheid en welzijn.

Hoe wordt binnen de school met speciale onderwijsbehoeften omgegaan?

Reactie op speciale onderwijsbehoeften

- ☒ vooral met individuele aandacht, buiten de groep
- ☒ vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep
- ☒ vooral met groepsaandacht in homogene subgroepen
- ☒ vooral met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaankpak

Toelichting

Er zijn weinig extra ruimtes buiten de klas, maar binnen de mogelijkheden wordt er regelmatig gebruik van gemaakt. Er worden homogene subgroepen geformeerd bij het groepsdoorbrekend lezen. De individuele aandacht voor leerlingen is vooral geïntegreerd in de groepsaankpak. Er is ruimte voor het realiseren van een balans in inspanning en ontspanning. De school hanteert een achtervangsysteem in het geval van moeilijk hanteerbaar gedrag van leerlingen. De onderwijsbehoeften van de leerlingen spelen steeds meer een rol bij de groepssamenstellingen. Men werkt voor wat betreft specifieke doelgroepen met maatwerktrajecten. Op dit moment heeft de school drie 'speciale' groepen voor leerlingen met stoornissen in het autisme spectrum (ASS). Deze leerlingen vragen een volledig op hun behoeften ingericht lokaal, met materialen voor een prikkelarme leeromgeving en een individuele benadering. Deze groepen hebben standaard een dubbele bezetting met tevens een stagiaire. Daarnaast is er één onderwijszorggroep voor leerlingen met een laag niveau met een

uitstroomperspectief naar belevingsgerichte dagbesteding (leerroute 6). Deze leerlingen hebben de beschikking over een aangepast lokaal met een sensorische ruimte voor bewegingsdrang + een stille ruimte. Ook deze groep heeft standaard een dubbele bezetting met tevens een stagiaire.

Het schoolteam brengt structuur aan in dagschema met picto's en opdrachten om maximale voorspelbaarheid te realiseren. Men gebruikt daarvoor in de speciale groepen onder andere de TEACCH methode (**T**reatment and **E**ducation of **A**utistic and related **C**ommunication handicapped **C**hildren) en een systeem voor communicatie: de PECS-boekjes (**P**icture **E**xchange **C**ommunication **S**ystem). Ook in de vijf andere groepen op de school zijn er leerlingen met ASS geplaatst, maar deze leerlingen kunnen functioneren in een setting van een 'reguliere' ZML-groep. Daarnaast heeft De Bodde een groep leerlingen in huis met beperkingen in het leervermogen, een beperkt sociaal aanpassingsvermogen en een veronderstelde langdurige behoefte aan ondersteuning (IQ range 55 – 70). Het betreft een groep leerlingen met kenmerken van een licht verstandelijke beperking met meervoudige problematiek. Deze leerlingen hebben ernstige beperkingen, zowel op het cognitieve als het gedragsgebied. Door de complexe problematiek en de daaruit voortvloeiende gedragsproblemen is het functioneren in een onderwijssituatie voor deze leerlingen moeilijk.

Differentieert de onderwijsaanpak van de school voor verschillen op leerstijlen van leerlingen (reproductiegericht, ervaringsgericht, betekenisgericht, oplossingsgericht)?

- ☒ ja, dat is geïntegreerd in de onderwijsaanpak van de school
- ☐ incidenteel, als een leerling opvalt op leerstijl – of incidenteel, door enkele leerkrachten
- ☐ nee, niet of nauwelijks

Toelichting

Zoals gezegd is er bij de leerlingen over het algemeen sprake van een vertraagd verwerken van de leerstof. Vaak is een visueel, concreet aanbod de sterkste ingang, soms ondersteund met gebaren. Andere kenmerken zijn de ervaringsgerichtheid (het doen), een laag tempo van aanbidding en veel herhalen. Het schoolteam is hierop gericht en het adequaat reageren hierop is geïntegreerd in de onderwijsaanpak. De aanbiedingsvormen blijven een ontwikkelpunt in het kader van professionalisering voor alle leerkrachten. In het team wordt dit thema regelmatig besproken.

Hoe zijn groepen/klassen ingedeeld (welke leerjaren worden gemengd, wat is de omvang van de groepen en de bezetting met leerkrachten)?

De school werkt met vijf 'reguliere' zml-groepen en vier speciale groepen, waaronder één onderwijszorggroep. Voor de reguliere groepen worden globaal de leeftijden gehanteerd als indelingscriterium. Verder is de zorgwaarde per groep van belang en de combinatie van leerlingen en hun ondersteuningsbehoeften. Deze groepen hebben naast de leerkracht de beschikking over onderwijsassistentie op meerdere momenten per week. De groepsgrootte varieert van 10 tot 13 leerlingen. Voor de speciale groepen geldt de specifieke speciale ondersteuningsbehoefte van de leerlingen die een bijzondere inrichting van het lokaal vragen en aangepaste werkwijzen. Deze groepen hebben standaard een dubbele bezetting. De groepen zijn maximaal 10 leerlingen groot.

Karakterisering van het onderwijs op de school.

Hoe groot is naar uw inschatting:

het percentage leerkrachten dat in de kerndoelen en leerlijnen (minimaal van het eigen leerjaar) beheerst (parate kennis):

70% - 85% van de leerkrachten heeft inzicht in de naastliggende leerlijnen. Alle leerkrachten hebben inzicht in de leerlijnen en hebben vooral de focus op de perspectiefbepalende leerlijnen.

het percentage leerkrachten dat in staat is didactisch maatwerk te leveren voor leerlingen:
85% van de leerkrachten kunnen goed zien wat de leerling nodig heeft en kan daarbij aansluiten met een aanbod in kleine stapjes.

het percentage leerkrachten dat in staat is pedagogisch maatwerk te leveren voor leerlingen:
85% van de leerkrachten is in staat om pedagogisch maatwerk te leveren, alhoewel het altijd zoeken blijft wat werkt voor een leerling. Duidelijk is dat dit niet slechts kan op intuïtie van de leerkracht.

het percentage leerkrachten dat initiatief neemt tot dialoog met de leerling om het lesaanbod af te stemmen met de ondersteuningsbehoefte van de leerling:
80% van de leerkrachten is hiertoe in staat, waarbij het in dialoog gaan met de leerling breder is opgevat, namelijk dat een dialoog met de omgeving van de leerling wordt aangegaan door een multidisciplinair team samen met AMO, BSB, ouders en collega's.

De mate waarin de begeleiding een individuele aanpak is dan wel een teamaanpak

- ☐ vooral individuele aanpak van leerkrachten
- ☐ aanpak gedeeld door enkele leerkrachten
- ☒ teamaanpak

Toelichting

De school werkt met een multidisciplinair zorgteam. Teamleren is aan de orde middels collegiale consultatie, intervisie en werkgroepen. De leerkrachten komen alle leerlingen tegen en kennen de geldende afspraken rond benadering en aanpak. Er is een groot vangnet voor incidenten en calamiteiten. De teamaanpak is zichtbaar in de gedeelde visie over het omgaan met de leerlingen, gedragsregels, inrichting van de school en lokalen. De visie is voortdurend onderwerp van gesprek.

De mate waarin (ouders en) leerling betrokken worden bij de manier van lesgeven

- ☐ niet of nauwelijks
- ☐ soms
- ☒ vaak

Toelichting

Het leerkrachtgedrag is meer impliciet dan expliciet geformuleerd. De ouders zijn doorgaans goed betrokken. De tevredenheidsonderzoeken scoren daarop goed. De school luistert goed naar de opmerkingen van ouders over hun eigen kind. De ouders bepalen niet de plaats die de leerling krijgt. De school (het zorgteam) stelt de onderwijsbehoeften vast en op basis van het dossier stelt de leerkracht het handelingsplan op. Dit wordt besproken met de ouders en deze vertrouwen op de expertise en deskundigheid van de leerkracht en andere professionals binnen de school. Ouders worden betrokken middels huisbezoeken, klassenbezoeken en ouderavonden.

Teamexpertise

Op welke onderwerpen is er sprake van teamexpertise (expertise die gedeeld wordt door **alle** leden van het team, en die door **alle** leden van het team in samenwerking in praktijk gebracht wordt)?

Voorbeelden zijn teamexpertise op bepaalde didactische of gedragsmatige aanpakken, of teamexpertise in het betrekken van ouders en leerlingen bij de bepaling van de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.

Geïntegreerd in de teamaanpak en geïnternaliseerd in het handelen van alle medewerkers is aanwezig:

- ☒ Kennis over opvattingen en aanpakken in de onderwijszorg (handelingsgericht werken, werken met leerlijnen, onderwijsconcepten gebaseerd op onderwijsbehoeften van leerlingen zoals coöperatief leren)
- ☒ Een teamaanpak op gedrag (afspraken op papier en werkend in de praktijk)
- ☒ Competenties om ouders als partner te betrekken bij de onderwijszorg voor hun kind

Nog niet in de volle breedte aanwezig is:

- ☒ Kennis over onderwijszorgvoorzieningen rond de school en in de regio

Toelichting:

De schoolleiding schat in dat het schoolteam beperkt zicht heeft op de ondersteuningsvoorzieningen in de regio. Men geeft aan dat veel collega's waarschijnlijk geen goed zicht hebben op hoe de basisscholen op dit moment werken. Het schoolteam heeft wel een goed beeld van het werken met HGW, OGW en leerlijnen. Het team is hiervoor geschoold. De schoolleiding stelt dat het team een slag heeft gemaakt en zich nog verder kan ontwikkelen in het toewerken naar opbrengsten en doelgericht werken.

De vijf gedragsregels binnen school worden toegepast door het team. Wandplaten met de gedragsregels zijn zichtbaar in de school. Ouders worden hierbij betrokken en de regels worden regelmatig herhaald met de leerlingen. Het team onderschrijft het belang van het betrekken van de ouders bij de onderwijsondersteuning van hun kind. Bijna alle leerkrachten hebben SO-akte of Master SEN of HKP. De intern begeleider is kinderpsycholoog. De onderwijsassistenten hebben een diploma Onderwijs assistent niveau 4. Er is sprake van veel teamscholing op bijvoorbeeld ASS, hechting, muziek. Vanuit de IPB-gesprekscyclus worden gerichte klassenbezoeken gedaan met behulp van een kijkwijzer (leerkrachtgedrag, klassenmanagement). Er is een stuurgroep leerlijnen die doelgerichte lesbezoeken doet naar OGW.

Biedt de school onderwijsarrangementen binnen het regulier onderwijs aan?

De Bodde wil de initiatieven met de parelklassen graag continueren, maar met 4 samenwerkingsverbanden is het lastig te bepalen wat men wil en wat men daarvoor over heeft. De vereveningsopdracht speelt daarbij een grote rol.

De school verwacht een verdere verdichting van de doelgroep, waarbij de gedragscomponent duidelijk aanwezig zal zijn. Men hoopt op een erkenning van de samenwerkingsverbanden van de bijzondere positie en het bestaansrecht van de school.

De school biedt de volgende onderwijsondersteuningsarrangementen (ooa's) aan:

- Het parttime leerlingen plaatsen in het basisonderwijs, vooral in de kleutergroepen. Vaak blijkt dit echter lastig te hanteren voor de leerling zelf.
- Het initiëren en begeleiden van parelklassen in reguliere basisscholen. De Bodde levert een gespecialiseerde leerkracht op detachingsbasis.
- De opvang van leerlingen met extreme gedragsproblemen, soms met instroom vanuit SBO of cluster 4.

De Bodde is bereid vraaggericht te investeren in het basisonderwijs en wil zich, samen met de collega's van de Kracht van Speciaal, inzetten voor een duurzame samenwerking en integratie. Op dit moment zijn de ooa's nog aanbodgericht, maar zodra het regulier onderwijs duidelijke vragen heeft, zal men daaraan gehoor geven. Men stelt zich daarbij dienstbaar op aan het SWV. Men beseft daarbij dat er momenteel nog veel onduidelijke beïnvloedende factoren een rol spelen. De school stelt zich niet afwachtend op, maar is ook niet 'leading'.

Domein 3: de beschikbaarheid van extra voorzieningen op de leslocatie:

- Extra begeleiding
 - in de klassen/groepen: welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?

(Doc = docent, Vlkr = vakleerkracht, TA = technisch assistent, OA = onderwijsassistent, RT = remedial teacher, AB = ambulant begeleider, OP = orthopedagoog, OU = ouder/verzorger, LIO = leerkracht in opleiding, ST = stagiaire, VR = vrijwilliger)

Functionaris(sen)	Aantal uren per week	Aantal betrokken lln.
Smurfen: lkr + oa	2 x 26 uur	9
Snuiters: lkr + oa	2 x 26 uur	9
Snorkels: lkr + oa	2 x 26 uur	10
Spetters: lkr + oa	2 x 26 uur	8
Boefjes: lkr + oa	2 x 26 uur	10
Rakkers: lkr + oa	1 x 26/ 1 x 15 uur	10
Fluiters: lkr + oa	1 x 26/ 1 x 15 uur	12
Stappers: lkr + oa	1 x 26/ 1 x 16,5 uur	13
Speurders: lkr + oa	1 x 26/ 1 x 12,25 uur	13

- **buiten** de klassen/groepen: welke functies voor welke aantallen uur p.w. beschikbaar?

Functionaris(sen)	Aantal uren per week	Aantal betrokken lln.
Vakleerkracht gym	11 uur	Alle groepen
onderwijsassistent	188,75 uur	Alle groepen
stagiaires	214 uur	Alle groepen
logopedisten	30 uur	
SMW	30 uur	
Muziekdocent (<u>project</u> vanuit Cultuur met kwaliteit Tilburg)		Alle groepen

- Speciale onderwijs/werkmaterialen voor leerlingen met speciale ondersteuningsbehoeften beschikbaar binnen de school:

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale didactische kenmerken

Aangepaste leerlijnen:

- ☒ alternatieve methodes, nl. TEACCH, Plancius en CED leerlijnen, Leespraat; Parwo; motoriekkist
- ☒ gericht op zelfredzaamheid, nl. picto's
- ☒ met een lager tempo, veel herhalen, nl. (tempo)aanpassingen in Veilig stap voor stap
- ☒ gericht op sensomotorische informatieverwerking, nl. verzwarringsvestjes; tangles; zitbal; sensorisch materiaal; sensorisch dieet

Beschikbare onderwijsmaterialen met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken

Onderwijsmaterialen ondersteunend bij:

- ☒ methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling, nl. *Leefstijl (met aanpassingen)*
- ☒ begrenzing van het gedrag, nl. *gedragsregels*
- ☒ uitdaging tot alertheid en activiteit, nl. *sensorische activiteiten; inzet timetimers*
- ☒ het ervaren van successen en het ontvangen van beloningen, nl. *beloningssystemen*

Aanpassingsvermogen aan kindspecifieke fysieke belemmeringen (in aanvulling op de didactische materialen)

Aanwezige materialen (zoals zitballen, 'sissel'-kussens voor hyperactieve kinderen, fysiotherapeutische materialen voor revaliderende kinderen, basis verpleegmaterialen voor langdurig zieke kinderen, MRT-materialen⁶ aangepast schrijfmateriaal, aangepast meubilair):

Indien nodig worden SI-materialen ingezet wiebelkussen/ verzwarringsvestje/ aangepast schrijfmateriaal/ aangepast meubilair) etc.

In een lokaal is een afgeschermd speelhoek. Het doel van deze ruimte is tweeledig. Enerzijds richt het de aandacht van de leerlingen op het sensorisch materiaal in die ruimte, anderzijds biedt het de leerlingen een gevoel van geborgenheid en veiligheid waardoor ze tot ontwikkeling en rust komen.

- *Ruimtelijke voorzieningen, in en rond de school*

aparte extra ruimtes voor didactische begeleiding

- ☒ omgeving gericht op sensorische beleving (snoezelmuur e.d.)
- ☒ speel-/gymlokaal
- ☒ keuken (voor leerlingen)
- ☒ anders, nl het lokaal van de Smurven (een speciale groep voor kinderen met een stoornis binnen het autistisch spectrum en een lage ontwikkelingsleeftijd) is aangepast aan de onderwijs/ondersteuningsbehoeften van deze leerlingen. De ruimte bestaat uit 2 lokalen: een 'werklokaal', met individuele werkunits en een lokaal waarin de leerlingen kunnen ontladen, middels beweging en spel. Daarnaast is er een nog een kleine rustruimte in het lokaal aanwezig.

aparte extra ruimtes voor bewegingsbehoeften

- ☒ rolstoeltoegankelijkheid
- ☒ zwembad

aparte extra ruimtes voor verzorging / rust

- ☒ time-out ruimte⁷
- ☒ verzorgingsruimte⁸
- ☒ revalidatie- en therapieruimte (bv. voor fysiotherapie)⁹: er is ruimte te realiseren voor therapie.

buitenruimten

- ☒ een speelplein met extra kwaliteit, er zijn gescheiden speelpleinen voor onder- en bovenbouw. Het speelplein voor de bovenbouw voldoet echter niet meer aan de eisen van de school.
- ☒ schooltuin
- ☒ dierenverblijf

⁶ MRT=motorische remedial teaching

⁷ Het kan zijn dat de ruimte nog niet als zodanig is ingericht, maar wel eenvoudig om te vormen.

⁸ Idem

⁹ Idem

- Specialistische expertise op hbo/wo-niveau

Binnen school	Buitenschools, snel toegankelijk	Expertiseveld
Nee	Ja	Visuele beperkingen
Nee	Ja	Auditieve beperkingen
Nee	Ja	Spraakmoeilijkheden en taalstoornissen <i>Kennis is uiteraard wel aanwezig bij de logopedisten</i>
Ja	Ja	Verstandelijke beperkingen <i>Er is geen structureel overleg met andere zml-scholen maar indien nodig kunnen we altijd informatie inwinnen bij een andere zml-school.</i>
Ja	Ja	Motorische beperkingen
Nee	Ja	Beperkingen door chronische ziektes
Ja	Ja	Autisme Spectrum Stoornissen (ASS) <i>(voor deze en onderstaande problematieken kan altijd een beroep gedaan worden op Kracht van Speciaal)</i>
Ja	Ja	ADHD en ADD
Ja	Ja	Angst- en hechtingsstoornissen <i>(momenteel wordt een groot deel van het team geschoold m.b.t. hechting (opfrissen)).</i>
Nee	Ja	Overige psychiatrische aandoeningen <i>(wel ODD)</i>
Ja	Ja	Gedragsproblemen
Nee	Nee	Dyslexie
Nee	Ja	Onderwijsachterstanden andere culturen

Toelichting:

Bijna alle leerkrachten hebben SO-akte of Master SEN of HKP. De intern begeleider is kinderpsycholoog. De onderwijsassistenten hebben een diploma Onderwijs assistent niveau 4. Er is sprake van veel teamscholing op bijvoorbeeld ASS, hechting, gedrag, muziek.

- Samenwerking met instanties buiten het onderwijs.

	<i>nooit</i>	<i>soms</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>
SMW				x
Bureau Jeugdzorg		x		
GGD				x
GGZ	x			
MEE				x
(Kinder)ziekenhuis		x		
Revalidatiekliniek	x			
KDC			x	
MKD		x		
Gemeente ketenzorg				x
Zorginstellingen				x
AMO (actieve ondersteuning)				x
CCE (centrum consultatie en expertise)		x		
Visio		x		
Kempenhage (epilepsiecentrum)		x		

Toelichting

Samen met BSB van Amarant en AMO is de Bodde bezig met de realisatie van een Integraal kind en jeugdcentrum. AMO verzorgt naschoolse ondersteuning op basis van PGB of Zorg in Natura. Het CCE is in eerste instantie bedoeld voor de zorg, maar staat ook open voor begeleiding op scholen voor bijzondere ondersteuningsvragen op het gebied van gedrag.

Domein 4: de borging van de extra ondersteuning in de organisatie van de school

- *het 'eigenaarschap' van de extra ondersteuning: wie is verantwoordelijk voor een goed verloop van het onderwijsleerproces van de leerling met speciale ondersteuningsbehoeften?*

Binnen De Bodde is een zorgteam actief, bestaande uit de IB-er (tevens psycholoog en voorzitter), de orthopedagoog/generalist, de schoolmaatschappelijk werker, de afdelingscoördinator en de administratief ondersteuner. De school werkt met vier zorgniveaus:

- 1) De leerkracht signaleert een probleem/vraag en lost dit op met de tot zijn/haar ter beschikking staande middelen. Als het geen ad hoc probleem is, wordt het eventueel opgenomen in het OPP.
- 2) De leerkracht kan het probleem/vraag niet zelf oplossen/beantwoorden en roept de hulp in van de IB-er. Gezamenlijk proberen ze tot een oplossing te komen.
- 3) Het is gewenst dat interne deskundigen, het zorgteam, naar het probleem kijken.
- 4) Het zorgteam schakelt externe deskundigen in, medewerker AMARANT, of anderen.

- *de plaats van de extra ondersteuning binnen het beleid van de school*

De IB-er volgt de ontwikkeling van de leerling in brede zin, mede in verband met de overgang naar een andere groep. De IB-er organiseert en coördineert de ondersteuning van de leerkracht binnen de zorgstructuur en is de contactpersoon in geval van leerlingenproblemen. Mogelijke acties zijn bijvoorbeeld het beleggen van een leerlingenbespreking voor probleemverheldering, of bijstellen van het OPP. Ook kunnen leden van het zorgteam worden ingeschakeld voor nader onderzoek, planopstelling en begeleiding. Het interne zorgteam kan bepaalde zorgvragen opschalen door deze in te brengen bij het ZA(B)T op zowel school- als gemeentelijk niveau. Dit komt zeer sporadisch voor en is een verlengstuk wanneer de zorg binnen school niet toereikend is. Daarnaast vervult de IB-er in nauwe samenwerking met de orthopedagoog en de afdelingscoördinator de rol van begeleider en ondersteuner van teamleden rond de inhoudelijke toegevoegde kwaliteit en fungeert hij/zij als coach rond de ondersteuning van leerlingen. In dat verband worden klassenconsultaties gedaan met kijkwijzers. Ook wordt bijgedragen aan de leerlijnontwikkeling en het vormgeven van het planmatig handelen (HGW). De IB-er onderhoudt contacten met ouders en zorginstellingen. De IB-er neemt deel aan het IB-netwerk binnen het SWV.

- *volgsystemen voor de didactische voortgang, en voor de sociaal-emotionele voortgang*

De school gebruikt op dit moment LVS 2000, maar gaat over op ParnasSys. De doelen zoals geformuleerd in het OPP zijn hieraan gelinkt. Het OPP wordt afgestemd op het groepsplan van de groep. In het groepsplan wordt beschreven welke specifieke accenten binnen het leerstofaanbod voor een bepaalde leerling gelden, of op welke onderdelen een bepaalde leerling buiten het leerstofaanbod zoals beschreven in het groepsplan valt. Naast de beeldvorming wordt ook het doelniveau, de methodiek, de organisatie, de frequentie en de evaluatie beschreven.

- *planmatige aanpak van de extra ondersteuning: signalering, besprekingen, evaluaties, overdrachten e.d. (bijvoorbeeld a.d.h.v. de één-zorgroute)*

Eenmaal in de twee weken komt het zorgteam bijeen. Het zorgtraject met leerlingenbesprekingen verloopt in een vierjarig traject. In het eerste en derde jaar spreekt de school van een regulier traject. In het tweede jaar is er een leerlingenbespreking kort traject en in het vierde jaar is er een leerlingenbespreking lang traject. Het OPP wordt dan in een breder verband met de ouders besproken.

Elk half jaar vindt er een tussenevaluatie van het OPP plaats met de ouders. Twee maal per jaar vinden groepsbesprekingen plaats waarbij de groepsplannen worden besproken en geëvalueerd/bijgesteld. Daarnaast worden de leerlingen ook doorgesproken. Elke groep wordt twee keer per jaar bezocht in het kader van klassenconsultaties.

- *aanwezigheid van protocollen (dyslexie, dyscalculie, medische begeleiding zoals bijv. bij suikerziekte, pesten)*
Er is een medisch protocol voor het toedienen van medicatie (ADHD, epilepsie, diabetes) met scholing van de medewerkers en regelmatig opfrissen en in nauw overleg met de ouders. Ook zijn er protocollen met het oog op veiligheid, zoals een 'bijt-protocol' en een 'wegloopprotocol'.
- *wat is de rol van de ouders en de mate van betrokkenheid bij:*
 - *het vaststellen van de onderwijsbehoefte van de leerling*
 - *het bepalen van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
 - *het uitvoeren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*
 - *het evalueren van de onderwijsbegeleiding voor de leerling*

Alle niveaus van betrokkenheid zijn aan de orde (informeren, raadplegen, afstemmen, samenwerken), afhankelijk van de vragen rond een leerling. Naarmate de complexiteit toeneemt, groeit ook de intensiteit van de afstemming en samenwerking met de ouders. Ouders verschillen overigens in de mate waarin ze daarvoor open staan. De school sluit dan aan bij de wensen van de ouders. De school neemt veel initiatief tot voortgangsgesprekken en geeft daarbij ruimte voor input vanuit de thuissituatie. Het kan dan gaan om: functionaliteit van het aanbod, tempo, wijze van aanbidding, verhouding inspanning – ontspanning. De aanwezige ouder bij het interview vroeg zich af of ouders zelf voldoende doen, bijvoorbeeld als het gaat om andere tijdsbestedingen. De schoolleiding noemt als mogelijk ontwikkelpunt om als standaard in te bouwen ouders te vragen wat ze willen en wat het kind aangereikt moet krijgen, ook bij de ouders die minder kritisch of betrokken zijn. De grenzen en mogelijkheden van de school moeten dan bespreekbaar worden gemaakt.

Domein 5: de intensiteit en omvang van de samenwerking met anderen in het onderwijs

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de reguliere basisscholen binnen Plein013?*

Er is weinig contact meer met de basisscholen door het wegvallen van de AB en de regie van Plein013 op de parelklassen. De Bodde is daardoor uit beeld geraakt. Kracht van Speciaal biedt in samenwerking met de collega's van De Bodde aan het regulier onderwijs een cursus aan voor leerkrachten met een ZML-leerling in de klas. De Bodde wil graag de contacten/bemoeienis aanhalen, omdat deze leerlingen toch overwegend zijn aangewezen op het VSO-ZML van de Bodde na de basisschool periode. Dan is het dus van belang dat het regulier onderwijs kennis heeft van de gebruikte leerlijnen en uitstroomperspectieven.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen binnen het eigen schoolbestuur?*

Binnen Biezonderwijs is er veel contact tussen de directeuren en soms ook tussen de teams, met veel netwerken en werkgroepen. Er is samenwerking op het gebied van OPP en uitstroomperspectieven.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de centrale diensten van Plein013?*

De coördinatie en aansturing van de parelklassen ligt bij Plein013. De AB vanuit De Bodde functioneerde als een brug tussen het BAO/SBO en ZML. Er is nu een afstand door het wegvallen van de AB. De AB-ers met ZML-expertise hebben vanuit Kracht van Speciaal een brede taakopdracht. Vanuit Plein013 is er maar één consulent met een ZML-achtergrond. Deze persoon heeft geen contact met De Bodde en dat is jammer omdat De Bodde zich ook steeds verder ontwikkelt en deze expertise dus niet verder komt in het samenwerkingsverband. De Bodde heeft ook een consulent toegewezen gekregen en deze helpt bij het omzetten van de IHP's naar OPP's.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de voor- en vroegschoolse instellingen, en met het voortgezet onderwijs?*

Met het ODC zijn geen rechtstreekse contacten over het onderwijsaanbod, maar er is wel regelmatig overleg over kinderen die vanuit het ODC toe zijn aan een schoolplaatsing waarbij dan een warme overdracht plaatsvindt. De psycholoog van de VSO-afdeling heeft ervaring in het ODC en geeft desgevraagd advies.

- *Hoe ziet de samenwerking er uit met de andere scholen voor sbo en so binnen Plein013?*

In verband met verwijzingen is er contact met SBO's, SO De Keyzer, PI-school De Hondsborg en de Mytyschool.

Afsluitende opmerkingen ten aanzien van de werkwijze van het loket van Plein013:

De leerlingenstroom verandert doordat leerlingen nu vaker naar het SBO gaan (SBO Zonnestein) en niet naar De Bodde vanuit financiële motieven. De Bodde verwacht een zeer gespecialiseerde voorziening te worden.

De Bodde vindt het geen goede zaak dat een zorgconsulent van Plein013 beoordeelt of een kind van een ODC naar het ZML kan, zonder raadpleging van De Bodde. Voorheen kwam een plaatsing tot stand na zorgvuldig en direct contact tussen het ZML en de ODC.